

תוכן עניינים

מבוא 3

פרק א': תשתית היסטורית 6

7 ..... קולוניאליזם בריטי והפיכת בריטניה לאימפריה

10 ..... אינטרסים ושליטה של הקולוניאליזם הבריטי

פרק ב': תשתית תאורטית 12

12 ..... תעמולה

14 ..... עיצוב דעת קהל

15 ..... תיאוריה בתעמולה

16 ..... תמורות בתעמולה במאה העשרים

פרק ג': תערוכות קולוניאליסטיות 18

20 ..... תערוכת לונדון 1924

22 ..... תערוכת גלזגו 1938

סיכום 24

ביבליוגרפיה 27

מבוא

במשך מאות שנים ניהלה בריטניה, כמו מעצמות אירופאיות אחרות, מדיניות חוץ אשר כללה השתלטות על מושבות רבות ברחבי העולם. לעיתים הכיבושים הקולוניאליסטים לא שיחקו לטובת התושבים של המעצמות עצמן באירופה ולעיתים אף נטל הכספים שהממשלות השונות היו צריכות להוציא כדי לממן את מרוץ כיבוש המושבות, אף הכביד רבות על אזרחי המעצמות. הממשלות האירופאיות חששו כי מסיבה זו דעת הקהל של אזרחי הממלכה יופנה כנגד המשך ההשתלטות וכיבוש הקולוניות, ויעדיף כי המשאבים של המדינה יתרכזו יותר בהשקעות פנימיות מאשר יממנו כיבושים נוספים ברחבי העולם (כיבושים אשר לא היטיבו עמם מבחינה כלכלית). בנוסף, יחס שלילי של אזרחי המעצמות כלפי הקולוניות היה עלול להוביל להיעדר השקעות בהן מצד גורמים פרטיים, חוסר נכונות לקנות מוצרים אשר מגיעים מאותם המושבות, וחוסר יכולת לגייס תמיכה עבור יציאה למסעות נוספים למען כיבושים נוספים.

כבר בתקופות שלטון מוקדמות הבינו השלטונות כי ביכולתם לעצב את דעת הקהל של הנתונים שלהם באמצעים שונים. משבר זה, אשר פרץ בשיא תקופת הקולוניאליזם האירופי והביא לדאגות רבות בקרב השלטונות, גרם להם ליצור שיטת תעמולה חדשה אשר תוכל לשכנע את דעת הקהל בארצם לתמוך בפעילות הקולוניאליסטית. המטרה הייתה יצירת דעת קהל אשר מצדיקה את ההוצאות אשר נובעות מן הפעילות הקולוניאליסטית, הפצת דימויים חיוביים אשר יקושרו עם מפעל המושבות, ושיווק רעיון האימפריה לכלל האזרחים כך שיהיו מוכנים להמשיך לממן את המפעל הזה. הרעיון אשר הומצא בהקשר הזה, היה התערוכות הקולוניאליסטיות. המחשבה אשר עומדת מאחורי רעיון זה טוענת, כי במקום להביא את האירופאים אל המושבות עדיף להביא את המושבות אל האנשים. הקירוב של האנשים עם הממצאים השונים ועם סיפורים אשר יעורר את דמיונם, עשוי לעזור ביצירת דעות חיוביות בנוגע למפעלי הקולוניות.

עבודה זו, אם כן, תעסוק בנושא התערוכות הקולוניאליסטיות כחלק משיטת תעמולה אשר נועדה ליצור קרקע נוחה, אשר בני אירופה השונים יוכלו להזדהות עם הפעילות הקולוניאליסטית, עם דגש בלעדי על בריטניה. שאלת המחקר אם כן תהיה:

"כיצד ביטאו התערוכות האימפריאליות בבריטניה את רוח התעמולה הקולוניאלית?"

מענה על השאלה הזאת יעשה מתוך התייחסות לשינויים הגלובליים אשר אירעו במהלך השנים בהם הייתה בריטניה המעצמה הקולוניאליסטית הגדולה ביותר בעולם, ותוך התייחסות לשינויים באופי התערוכות עצמן במהלך אותם השנים.

על מנת לענות על שאלת המחקר, בפרק א' אבחן את התשתית ההיסטורית אשר יצרה את האימפריה הבריטית מאז סיומם של ימי הביניים, ועד לתקופת השיא של הקולוניאליזם הבריטי שהייתה במאה ה-19. בתקופה זו בריטניה לא סבלה מעימותים גדולים לאחר מלחמות נפוליאון עם מעצמות אירופה, והטביעה את חותמה על העולם כולו. בפרק ב' אבחן תיאורטית את נושא דעת הקהל באופן כללי, ואת יכולת ההשפעה של השלטונות או גורמים אחרים בעלי כוח, על עיצוב דעת הקהל של הציבור על ידי שימוש באמצעים של תעמולה, אשר באה לידי ביטוי באופנים שונים. בפרק האחרון אבחן את נושא התערוכות מתוך התייחסות לשני הפרקים הראשונים. תחילה אבחן את אחת התערוכות הראשונות אשר הוקמה בבריטניה ואראה מה היה אופייה של תערוכה זו. לאחר מכן אבחן את שיא התערוכות עם התערוכה הגדולה של שנת 1924, אשר הייתה התערוכה הגדולה ביותר שארגנה בריטניה בכל אותה תקופה. לבסוף אבחן תערוכה אשר אירעה על סף עולם חדש של תחילת מלחמת העולם השנייה, ואשר ביטאה דור חדש. בסיכום של העבודה אנסה לענות על שאלת המחקר באופן ישיר כאשר אתייחס להיבטים שונים אשר עלו במהלך העבודה, ואשר עשויים לשפוך אור בנוגע למהות התערוכות הקולוניאליסטיות.

השערת המחקר היא שהתערוכות הללו היו מכשירים תעמולתיים מובהקים, אשר ביקשו להציג את בריטניה באור טוב יתר מבעבר. כמו כן התערוכות היו יכולות לעזור לה לגייס תמיכה פנימית, משום שתערוכות אלה יכלו לעצב את דעת הקהל בצורה אשר תהלום את האינטרסים של השלטונות, שביקשו להמשיך את פעולות הכיבוש של הקולוניות השונות ברחבי העולם. התערוכות הוקמו על מנת לחזק את תמיכת השלטונות באותם מפעלי-קולוניאליזם על ידי הפגנת כוח כלפי הציבור, באופן אשר שכנע אותו כי עדיף לו שלא לוותר על כל העושר והאפשרויות אשר טמונות באותם קולוניות שמהוות רווחים גדולים לאימפריה, רווחים אשר גם האזרחים עצמם היו יכולים להפיק מהם תמורה רבה.

המקורות אשר שימשו אותי בפרק הראשון היו שני חוקרים בריטיים, Canny ו Armitage, וחוקר גרמני, Stuchtey, אשר ערכו מחקרים אשר הסבירו באופן כללי את התופעה של הקולוניאליזם האירופאי ואת הדרכים בהם הוא עוצב והשפיע על אירופה ועל העולם כולו. לפי דעות אלו, הקולוניאליזם אמנם נבע מסיבות כלכליות אשר ביקשו להעצים את כוחה של מעצמות אירופה, אולם לא ניתן להתעלם גם מתחושת השליחות והעליונות אשר הנחתה אותם בעת הכיבושים